

U 27/2020 ja UJ 20/2020 Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi elpymisvälineen perustamisesta

Eriävä mielipide

Perustelut

Komissio antoi touko-kesäkuun vaihteessa ehdotukset EU:n elpymissuunnitelmaksi, jonka tavoitteena on tukea koronaviruksen jälkeistä talouksien uudelleen käynnistämistä sekä Euroopan elpymistä. Komission laajaan elpymissuunnitelmaan sisältyy kaksi tiedonantoa ja 21 lainsäädäntöehdotusta. Näistä keskeisimpiä ovat uudistettu rahoituskehys ehdotus vuosille 2021-2027 ja muutettu ehdotus neuvoston omien varojen päätökseksi sekä asetusehdotus uuden elpymisvälineen ”Next Generation EU” perustamiseksi.

Komissio ehdottaa uutta 750 mrd. euron EU:n rahoitusjärjestelyä koronakriisiin vastaamiseksi. Niin kutsutusta elpymisrahastosta myönnettäisiin avustuksia ja takauksia yhteensä 500 mrd. euron arvosta ja lainamuotoista tukea yhteensä 250 mrd. euron arvosta. Tuki on tarkoitettu kohdentaa eniten koronaviruksesta kärsineille maille. Elvytyspaketin rahoittamiseksi unioni hakisi markkinoilta lainaa EU:n budjettia vastaan, jonka jäsenvaltiot viime kädessä takaisivat. Elpymisrahasto olisi jäsenmaiden hyödyntävissä ja käytettävissä vuoden 2024 loppuun saakka.

Toteutuessaan elpymisrahastosta seuraisi merkittäviä periaatteellisia muutoksia unionin toimintaan. Elpymisrahasto sisältää lukuisia ongelmakohtia lähtien EU-perussopimuksista ja Suomen perustuslakivaliokunnan kannoista. Uudessa rahoitusjärjestelyssä jäsenmaiden sijaan unioni ottaisi lainaa ja siitä vastaisivat viime kädessä jäsenvaltiot yhteisvastuullisesti. Kuitenkin EU:n perussopimusten keskeinen periaate on se, että jokainen jäsenvaltio huolehtii omasta taloudestaan ja vastaa veloistaan. Artiklassa 125 jäsenvaltioita ja unionia kielletään ottamasta vastuulleen jäsenvaltioiden velkoja ja muita vastuita. Kaikista ongelmallisimman kohdan muodostaa artikla 310, jonka mukaan unionin talousarvion pitää olla tasapainossa eikä se saa näin ollen rahoittaa toimintaansa velaksi. Näiden artiklojen valossa komission esitys näyttäytyy perussopimusten näkökulmasta erittäin ongelmallisena, ja näihin edellä mainittuihin kohtiin myös asiantuntijat ovat lausunnoissaan kiinnittäneet erityistä huomiota. Oikeusoppineet ovat arvioineet, että esitetyt muutokset vaativat muutoksia nykyiseen perussopimusten järjestelmään.

Eduskunnan budjettisuvereniteetin kannalta on olennaista, että vastuumme ovat tarkkarajaisia ja ennakoitavia. Komission ottaman velan takaisinmaksu alkaisi vasta alkavan rahoituskehyskauden jälkeen vuonna 2028 ja kestäisi vuoteen 2058 asti. Unionin velka maksettaisiin pois korotetuilla, tulevilla jäsenmaksuilla ja mahdollisilla uusilla omilla varoilla vuosina 2028-2058. Valtioneuvoston neuvottelutavoitteissa todetaan, että jäsenvaltioille tuleva pitkäaikainen budjettisuvereniteetin rajoite tulee pyrkiä rajaamaan mahdollisimman vähäiseksi. Toisin sanoen esitys voisi rajoittaa Suomen budjettisuvereniteettia.

Elpymisrahasto merkitsisi suurta harppausta kohti EU-tason finanssipolitiikkaa, joka on tähän saakka ollut jäsenmaiden käsissä. Elpymisrahaston pääasiallinen tavoite on mahdollistaa finanssipoliittinen elvytys maissa, jotka eivät siihen oman taloudellisen tilanteensa takia hyvin itse pysty. Esimerkiksi Vesa Vihriälän asiantuntijalausunnossa todetaan, että elpymisrahasto ja muut koronatoimet merkitsevät, että markkinakurin uskottavuus jäsenvaltioiden velkaantumisen hillitsemisessä heikentyy uudelleen.

Elpymisrahastosta annettaisiin suoria avustuksia ja takauksia yhteensä 500 mrd. euron arvosta. Pidämme hälyttävänä, ettei elpymisrahastoon sisältyvään unionin tukeen liittyisi julkisen talouden taseapainoa tai talouden kasvupohjaa parantavia rakenneuudistuksia koskevia ehtoja. Tukiohjelmiin ei myöskään liity viittausta euroalueen rahoitusvakauden vaarantumisen uhkaan. Asiantuntijalausunnon mukaan ohjelma antaa vahvan indikaation siitä, että rahoitusvaikeuksissa olevan jäsenvaltion finanssipoliittista liikkumavaraa tullaan laajentamaan tulevaisuudessakin muiden valtioiden toimin ja ilman erityistä talouspolitiikkaa koskevaa tulevaa velanhoitokykyä parantavaa ehdollisuutta.

Sanotaan, että elpymisrahastossa ehdollisuus toteutuisi eurooppalaisen ohjausjakson kautta. On kuitenkin syytä tunnustaa, ettei ohjausjakson suosituksia ole tähänkään mennessä noudatettu toivotulla tavalla. Komission keinot ovat viime kädessä vähissä, jos jäsenvaltio ei itse näe tarpeelliseksi toimenpanna ehdotettuja uudistuksia.

Asiantuntijalausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että vaikka elpymisrahasto ja sen rahoittamiseen otettava velka ovat muodollisesti kertaluonteinen poikkeustoimenpide, usea seikka puhuu sen puolesta, että näin syntyvästä finanssipoliittisesta kapasiteetista muodostuu pysyvä ja laajentuva järjestely. Asiantuntija-arvion mukaan velanottomahdollisuuden avaaminen johtaa varsin todennäköisesti siihen, että nyt kertaluonteiseksi todettua velanottoa halutaan lisätä. Samalla velan kasvun myötä tulee luontevaksi lisätä EU-tason veroja velkojen maksamiseksi.

Jos Suomen BKTL-osuus pysyisi samana (1,7 %) tulevina vuosina vuosikymmeninä, olisi Suomen ensisijainen laskennallinen vastuu ja osuus elpymisrahastosta noin 13 mrd. euroa lisättynä koroilla ja kuluilla. Suomi maksaisi rahastoon enemmän kuin saisi takaisin. Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, että jos yksi tai useampi muu jäsenvaltio jättäisi hoitamatta omien varojen maksuihin liittyvät velvoitteensa, Suomen vastuu voisi nousta BKTL-osuutta suuremmaksikin. Tähän myös Valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt huomiota.

Julkisen talouden suunnitelmasta antamaansa mietinnössään Valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt huomiota Suomen valtiontakauksien ja -takuiden määrän kasvuun. Suomen julkisen talouden ja valtion talouden takausten suhde kokonaistuotantoon oli Eurostatin tilastojen mukaan EU-maiden korkein vuonna 2018. Talouspolitiikan arviointineuvosto on raportissaan nostanut esille suuressa takauskannassa piilevän riskin valtiontaloudelle. Kokonaisarvion puuttuminen kasvavista taloudellista vastuista – sekä kansallista että EU-jäsenyyteen kytkeytyvistä – vaikuttaa siihen, voidaanko koronakriisiin liittyviä järjestelyitä edes pitää perustuslain mukaisina vaarantamatta valtion taloutta. Perustuslakivaliokunta on myös kiinnittänyt huomiota siihen, että valtiontakausten antaminen EU-asetuksen toteuttamiseen ei ole asia, josta voidaan oikeudellisesti sitovasti unionin oikeudessa määrätä.

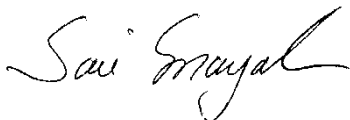
Kristillisdemokraatit ei voi hyväksyä esitystä suorien avustusten jakamisesta eikä yhteisvastuullisesta lainanotosta. EU-tason koronatoimenpiteiden osalta tulisi pitäytyä EU-budjetin uudelleen suuntaamisessa, valtiontukisääntöjen löyhentämisessä sekä vakaus- ja kasvusopimuksen tilapäisissä joustoissa. Myös EKP:n rahapolitiikan löysentäminen auttaa akuutissa tilanteessa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän

että Suuri valiokunta ottaa edellä esitetyt huomioon Suomen neuvottelutavoitteena eikä hyväksy yhteisvastuullisella lainanotolla suunniteltua elpymisrahastoa ja pitää monivuotisen rahoituskehysten ja kriisitoimenpiteet erillään sekä noudattaa EU:n perussopimusten no-bail-out-sääntöä.

Helsingissä 14.07.2020

Sari Essayah, kd